

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Nemzetközi
könyvtárügy

01/006

VITIELLO, Giuseppe: Library policy and legislation: a European perspective = *Int.Inf.Lib. Rev.* 32.vol. 2000. 1.no. 1-38.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Könyvtárpolitika és jogi szabályozás: európai helyzet

Jogszabály -könyvtárügyi; Könyvtárpolitika; Tájékoztatás szabadsága

Mi az oka annak, hogy az utóbbi öt évben legalább három európai szervezet – az Európa Tanács, az Európa Parlament és az Európa Bizottság – olyan sok tanulmányt, kutatást, és irányelvet szentelt a könyvtárpolitika és a könyvtári jogi szabályozás kérdésének? A válasz a könyvtári és tájékoztatási munka területének kiszélesedésében, és azokban az új tényezőkben keresendő, amelyek napjainkban meghatározókká váltak a politika és tervezés területén. Három ilyen tényezőt kell megemlíteni: egybefonódás, globalizáció és részvétel. A szerző négy olyan területet vizsgál meg, amelyekre a tervezőknek erősen oda kell figyelniük: a tájékoztatás szabadsága és az információkhoz való akadálytalan hozzáférés, az országos információs politikákon belüli könyvtárak, a könyvtárak és a tudáshoz kapcsolódó egyéb területek kapcsolata, a könyvtári örökség védelme. Megvizsgálja, hogy ezek a területeket mennyire fedik le a könyvtárpolitikai dokumentumok, különösen a nemrég megjelent *Council of Europe/EBLIDA Guidelines on library legislation and policy in Europe* c. dokumentum.

(Autoref. alapján)

01/007

KLUGKIST, Alex C.: LIBER Licensing Principles for electronic information = *J.Acad.Lib.ariansh.* 26.vol. 2000. 3.no. 199-201.p.

A LIBER ajánlásai az elektronikus információval kapcsolatos licenzek megkötéséhez

Elektronikus folyóirat; Koordináció -nemzetközi; Szolgáltatások

Bár a legtöbb kiadó termékei digitalizálásán dolgozik, a digitális információk árai nem alacsonyabbak, mint a nyomtatott termékekéi. Ma is a folyóiratok válságáról beszélhetünk. Legtöbben az elektronikus változatot csak a nyomtatott változattal együtt, magasabb előfizetési áron értékesítik. A licenzek tárgyalása során egyre újabb feltételeket szabnak, például megtiltják az előfizetés lemondását és korlátozzák a dokumentumszolgáltatást és a könyvtárközi kölcsönzést. A könyvtárosok egyelőre nem léptek fel közösen ebben az ügyben, leszámítva egy 1997-es német-holland kezdeményezést, amely alapjául szolgált a tudományos könyvtárak európai szövetsége (LIBER) 1999-es irányelveihez. Az irányelvek rögzítik, hogy a könyvtárak évente 7-15%-os folyóiratár-emelkedéssel néznek szembe. Ennek ellensúlyozására megkísérelték költségvetésüket a könyvvásárlás csökkentése terhére növelni, az előfizetett címek egy részét lemondani. Szívesen fogadják az elektronikus információk elérhetőségét, mivel ez javítja a kutatók közötti nemzetközi kommunikációt, a használók hozzáférési lehetőségeit, a tudományos folyóiratok költségkímélő elérését. Ugyanakkor úgy érzik, hogy a digitális korban romlottak a könyvtárak lehetőségei a korábbiakhoz képest, a használók közvetlen hozzáfé-

rése lehetségessé vált ugyan, de az árak jóval magasabbak lettek a könyvarközi kölcsönzés jelenlegi árainál, és gondot okoz az is, hogy a kiadók és más közvetítők technikai megoldásai sem kompatibilisek egymással.

A digitális környezetben is egyensúlyt kell teremteni a szerzők és a szerzői jog tulajdonosai és a szélesebb közönség érdekei között, a berni konvenció elveinek figyelembe vételével. Jelenleg egy átmeneti időszak zajlik, amely jelentős befektetéseket tesz szükségessé a résztvevők részéről. A könyvtárosoknak és a kiadóknak együtt kell működniük az optimális információterjesztés és a hosszú távú elektronikus publikálás előmozdítása érdekében.

A LIBER irányelvei a tudományos és a nemzeti könyvtárak számára készültek. Az irányelvek összhangban állnak az ICOLC (International Coalition of Library Consortia) elveivel. Az irányelvek a következőket tartalmazzák: I. Általános elvek (a kiadókkal két- és több oldalú, gazdaságos megállapodásokat kell kötni; nem szabad elfogadni az előfizetések lemondásának tilalmát); II. Elérés és használat (biztosítani kell a tartózkodási helytől független elérést, a méltányos használatot az érvényes szerzői jogi előírások alapján; a használatból ki kell zárni a külső használókat; gondoskodni kell az előfizetett információk eléréséről és tartós archiválásáról); III. Tárolás, formátumok és integrálás (a licenszben szereplő tartalomnak elérhetőnek kell lennie az aktuális, szabványos számítógépes platformokról és hálózati környezetből, a kívánt formátumban; a licenszeknek nem szabad korlátozniuk a könyvtárak jogait az adatok integrálására helyi infrastruktúrájukba és információs szolgáltatásaikba; külön kell kezelni a tartalmat és a megjelenítést, az adatokat és az alkalmazásokat); IV. Szolgáltatások és költségek (a könyvtárak elvárják, hogy a kiadók az előfizetett folyóiratok bibliográfiai adatait és referátumait az előfizetés fejében, felár nélkül elektronikusan szolgáltatassák, legkésőbb a nyomtatott változat megjelenésével egyidejűleg; felárat csak akkor

lehet kérni, ha értéknövelt szolgáltatást nyújtanak, ha valaki csak az elektronikus változatra fizet elő, maximum a korábbi előfizetési ár 80%-át fizeti; a könyvtárak külön kívánnak tárgyalni egyéb kiegészítő szolgáltatások lehetőségéről, pl. a kevésbé használt folyóiratcímek átalánydíjas előfizetéséről és ritkán használt folyóiratok alkalmankénti megtekintéséről); V. Tájékoztatás a használatról (gondoskodni kell a bizalmas adatok védelméről, a használat mérhetőségéről és az összesített adatokat a kiadók számára is rendelkezésre kell bocsátani); VI. Egyebek (a könyvtárak nem felelősek a szerzői és a szabadalmi jog bármilyen megsértéséért, amit harmadik fél követ el; a licensz-szerződéseknél az adott ország előírásai érvényesek).

(Hegyközi Ilona)

01/008

HANNESDÓTTIR, Sigrún Klara: NORDINFO (Nordic Council for Scientific Information): financing international development without bureaucracy = Bottom Line. 13.vol. 2000. 3.no. 134-141.p. Bibliogr.

A NORDINFO bemutatása, különös tekintettel finanszírozási rendszerére

Koordináció -nemzetközi; Koordinációs központ; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági

A NORDINFO-t (The Nordic Council for Scientific Information) 1977-ben alapították. A skandináv országokban már ez idő előtt is komoly hagyományai voltak a tudományos könyvtárak közötti együttműködésnek. A NORDINFO feladata a tudományos információk hozzáférésére irányuló együttműködési kezdeményezések koordinálása. Alapítását megelőzően a skandináv országok különféle együttműködési formákat építettek ki a politikai, gazdasági, kulturális és tudományos együttműködés terén. Működésének 20 éve alatt a NORDINFO számos kísérleti projektet és konferenciát finanszírozott. Az egyik jelentős projekt egy olyan használói felület kifejlesztése volt, amely a tagországok különféle adat-

bázisaiban való keresést teszi lehetővé, különféle nyelveken. A NORDINFO költségvetését a skandináv országok minisztertanácsa (Nordic Council of Ministers) biztosítja, hároméves szerződésekkel. A munkatervet a igazgatótanácsnak kell elfogadnia, amelybe az öt tagország egy-egy tagot delegál.

(Autoref. alapján)

Lásd még 106

Nemzeti könyvtárügy

01/009

Koncepciã gosudarstvennoj informacionnoj politiki = Naučn. Teh. Bibl. 2000. 6.no. 6-45.p.

Az orosz állami információs politika koncepciója

Tájékoztatósi politika

A koncepció rögzíti az orosz állami információs politika céljait, feladatait és objektumait, illetve alapvető realizálási irányait és mechanizmusait. Megszületését egy tizenhárom fős *ad hoc* bizottságnak köszönheti. A koncepciót eleddig az elnöki bizottság és a Duma-apparátus illetékes bizottságai vitatták meg és fogadták el.

Módszere: objektumonként előbb a jelenlegi helyzetet írja le, majd bemutatja a kívánatos állapotot. A szóban forgó objektumok az alábbiak: információvagyron, információs-telekommunikációs infrastruktúra, információs és telekommunikációs technológiák, rendszerek és realizálásuk eszközei, a termelés és a kutatás informatizálásának eszköz-, termék- és szolgáltatás-szükségei, nevezetesen: az eszköz-előállítás gyártási potenciálja, termék- és szolgáltatáspiac, háztartások informatizálása, tömegközlelési politika, információs jog, biztonsági problémák, Oroszország együttműködése a globális információs hálózatokkal.

A koncepció „Az információs politika kölcsönhatása a társadalmi lét meghatározó tartományaival” címen veszi sorra a geopolitikai, biztonsági, nemzetközi kapcsolati, gazdasági, államigazgatási, művelődési-tudományos, egészségügyi és természetvédelmi összefüggéseket, ami ismét alkalmat ad a tényleges és a kívánatos helyzet szerint megosztott „elővezetésre”.

Az információs társadalomra történő átmenet tenivalóinak összefogását a koncepció három ún. „problémaosztály” keretében oldja meg. Az első osztály az átmenet technológiai bázisának kifejlesztésével, a második a nemzetközi „bekötésekkel”, a harmadik a szociális-gazdasági és szociális-kulturális előfeltételeivel foglalkozik.

Az állami információs politika következetes (és e koncepció szerinti) véghezvitele meggyorsítja az orosz társadalom információs társadalommá történő alakulását. Ez a realizálás az információ előállításának reformját, az ország lakosságának információhasználatra történő érdemi és technikai nevelését, az információ biztonságának garantálását teszi szükségessé. Az iméntiekben belül még egy tucatnyi, igencsak „magvas” részfeladat található. Mindezt irtatlan összegeket emészt fel. Emiatt a koncepció végrehajtási határidők feltüntetésétől el is tekint. A leghatározottabban azt hangsúlyozza, hogy 1) az információs eszközök kifejlesztésében jelentős eredményeket felmutató tudományos iskolák részesüljenek kiemelkedő támogatásban, 2) a jövő-kutatás szakembereit ne kezeljék mostoha gyerekként, 3) szülessen újjá az orosz számítástechnikai és távközlési ipar, 4) kapjon nagyobb támogatást az információs politika céljait szolgáló képzés és továbbképzés.

(Futala Tibor)

01/010

MANILOVA, T.L.: Municipal'nye biblioteki i mestnoe samoupravlenie: nekotorye rezul'taty federal'noj bibliotečnoj politiki = Naučn.Teh.Bibl. 2000. 5.no. 27-33.p.

Városi könyvtárak és a helyi önkormányzatok: az orosz szövetségi könyvtárpolitika néhány eredménye

Fenntartó szerv; Könyvtárpolitika; Városi könyvtár

A szovjet „tömegkönyvtári” hálózatból a szövetségi könyvtárpolitika nyilvános nagyvárosi könyvtárakat törekszik fejleszteni. Ez „kettősen egy” feladatot jelent. E könyvtártípusnak egyfelől olyan társadalmi intézményként kell fennmaradnia, amely az egész lakosság számára egyetlen intézménye az információhoz való ingyenes hozzáférésnek, a szabadidő eltöltésének, főként ami az intellektuális időtöltést illeti. Másfelől viszont alkalmassá kell tenni őket a feltételek radikális és folyamatos változásából következő igények kielégítésére.

Első lépés a szóban forgó könyvtárak olyatén orientálása volt, hogy minden erejükkel a helyi közösség, a municipális közoktatás, a helyi önkormányzat szolgálatára rendezkedjenek be. Ez nem ment könnyen, és még nem is fejeződött be, ám a nehezen túljutottak az illetékes könyvtárpolitikusok, könyvtárosok és önkormányzati szakemberek. A folyamatot különféle alapítványi és állami támogatók kísérték. Jelenleg az a helyzet, hogy

- nyilvánvalóvá vált, hogy milyen is a szóban lévő városi, illetve önkormányzati szolgálatba szegődött könyvtár,
- milyen válfajai vannak,
- tapasztalataik általánosításon, rendszerezésen, publikáláson és tapasztalatcserén estek át.

A fentiekén kívül sikerült e könyvtártípus kapcsolatát megszervezni, támogatni és fejleszteni az állami és nem állami struktúrákkal, tényleges eredményeket lehetett elérni a helyi információs központ-tá történő alakításukban, s mindehhez járult a szak-

mai közvélemény érdeklődésének felkeltése és fokozódása a szóban forgó átalakulással kapcsolatban. Végül: több önkormányzati kutató és gyakorlati szakember a könyvtárakat ma már úgy tekinti, mint a helyi önkormányzat és lakosság nyilvános információs központját. Mindez arról tanúskodik, hogy a szövetségi kulturális minisztérium kulturális politikája, ezen belül könyvtárpolitika kiállta a valóság próbáját.

(Futala Tibor)

01/011

SHMITIENE, Giedre: The system of libraries in Lithuania = Nordinfo NYTT. 23.vol. 2000. 2.no. 11-18.p.

A könyvtári rendszer Litvániában

Könyvtári rendszer

Litvánia könyvtári rendszerét 11 hálózatba szervezett 4345 könyvtár alkotja, amelyek összesen 81 milliós állományát kétmillió olvasó használja. A működésük irányultsága, állományuk összetétele, olvasóik létszáma és intézményi hovatartozásuk alapján különböző könyvtárak három csoportba oszthatók: állami nyilvános könyvtárak, társadalmi szervezetek és mozgalmak könyvtárai.

Az *állami nyilvános könyvtárak* egy hálózatot alkotnak, amelyet az állam szervez és tart fenn. Célja a lakóhely szerinti könyvtári ellátás, ennek megfelelően a könyvtárak általános gyűjtőkörűek, figyelemmel az adott terület kulturális és gazdasági jellemzőire. A hálózat a köztársaság területi adminisztratív felosztásához igazodik. Fejlesztése 1950-ben kb. 200 új könyvtár létesítésével kezdődött, az egységes hálózat szervezését 1960-ban vették célba. 1966-67-ben a területi alá-fölé-rendeltségi viszonyok megtervezése ment végbe, 1976-78 pedig az állományok és az anyagi lehetőségek jobb kihasználása érdekében elvégzett centralizáció, az egységes, központosított szervezetek, a hierarchikus kapcsolatok kialakításának időszaka volt. A nemzeti

könyvtár módszertani központi szerepét öt másik könyvtár segíti. 2000-ben 44 regionális és 5 városi könyvtári rendszerben 1700 könyvtár 23 milliós állománya lát el több mint 800 ezer olvasót. További 18 önállóan működő könyvtár 5,5 milliós állománya 154 ezer olvasót szolgál. Ezek legnagyobbika a Martynas Mazvydas Nemzeti Könyvtár: az általános tudományos könyvtárnak 5 millió könyvtári egységnyi gyűjteménye és közel 30 ezer olvasója van.

A különböző kormányzati szervek (minisztériumok) által szervezett és fenntartott hálózatokban működő „tárca-könyvtárak” alkotják a legnépesebb hálózati csoportot. Ide a tudományos és szak-könyvtárak, valamint az oktatási intézmények könyvtárai tartoznak, a könyvtárak jellegét, működését, állományát, szolgáltatási és olvasói körét az adott főhatóság profilja határozza meg. A főbb hálózatok:

A Tudományos Akadémia központi és négy intézeti könyvtára. 29 ezer olvasó, 3,7 milliós gyűjtemény jellemzi az 1964 óta teljesen központosított rendszert.

A műszaki könyvtárak hálózatába 147 könyvtár tartozik, 150 ezer olvasójukat 5,6 milliós állomány várja. A nem központosított rendszerbe tartoznak az ipari, építőipari, közlekedési stb. vállalatok műszaki, illetve a kutató-intézetek tudományos szak-könyvtárai, valamint a Köztársasági Tudományos Műszaki Könyvtár és a vezetése alatt álló, a nagy városokban létrehozott műszaki könyvtárak.

A mezőgazdasági könyvtárak adminisztratív központja a Köztársasági Mezőgazdasági Könyvtár, a nem centralizált hálózat tagjai a mezőgazdasági képző intézmények, kutatóintézetek könyvtárai, összesen 81 könyvtár, 4 milliós állománnyal, 54 ezer olvasóval.

Az Egészségügyi Minisztérium könyvtári rendszerébe 93 orvosi-egészségügyi szakirodalmat nyújtó könyvtár tartozik, köztük az Állami Orvostudományi Könyvtár és 11 fiókja, a regionális központi kór-

házak és az egészségügyi képző intézmények könyvtárai. A 700 ezer kötetet használó 40 ezer olvasó közé tartoznak a kórházi betegek is.

Felsőoktatási intézmények könyvtárai. A 11 felsőoktatási könyvtár (12 millió nyomtatvány, 100 ezer olvasó) 1990-ig a Vilniusi Egyetem könyvtárának irányítása alatt állt, azóta az intézményi autonómia következményeképpen megszűnt a központi feldolgozás, és megszakadtak a korábbi kapcsolatok. Az iskolai könyvtárak centralizált rendszerét (2050 könyvtár, 19 milliós állomány) a Köztársasági Pedagógiai Könyvtár, mint módszertani központ 1989-ig irányította.

Önálló rendszereket alkotnak a középiskolák, a szakmunkásképzők és a technikumok könyvtárai. *A társadalmi szervezetek és mozgalmak könyvtárai* közé tartozott a szakszervezeti könyvtári rendszer, amelynek kiépítését 1940-41-ben kezdték meg, s amely 1990-ben (a központi támogatás megszűnésével) megszűnt, az intézmények egy részét bezárták, másokat a vállalatok átvettek és fenntartanak. A vakok egyesületének központi és négy fiókkönyvtára van, további 42 könyvtári ellátóhelyen fogadják és elégtük ki az ilyen olvasói igényeket.

A jelenlegi helyzet fő hátránya, hogy a hálózatok kialakítása és az anyagi javak elosztása szűk tárca-érdekek mentén történt, így egyes területeken túl nagy a könyvtár-sűrűség, míg máshol nagy területek maradtak könyvtár nélkül, az anyagi ellátottság egyenetlen és nem feltétlenül felel meg a könyvtárral szembeni igényeknek. A megoldás az 1990-ben elkezdődött folyamat tudatos véghez vitele, azaz olyan egységes könyvtári hálózat kialakítása lenne, amelyben a különböző főhatóságokhoz tartozó könyvtárak integrálódhatnak.

(Mohor Jenő)

VALM, Tiit: Estonian library science in the past decade = Nordinfo NYTT. 23.vol. 2000. 2.no. 19-34.p. Bibliogr. 14 tétel.

A könyvtártudomány helyzete Észtországban az elmúlt évtizedben

Könyvtári rendszer

Bár az észt könyv 475 éves, és az első kolostori könyvtárak a 13. században keletkeztek, a könyvtár-alapítások ideje a 19. század volt; 1925-ben született az első könyvtári törvény és 1940-ben 769 közkönyvtár működött. A szovjet megszállás nyomán azonban az észt könyvtárakból közel 26 millió kötetet távolítottak el és semmisítettek meg. Ezen a máig is pótolhatatlan hiányon kívül 1989-90-ben (a függetlenség kivívásának idején) a könyvtári rendszert az átpolitizáltság, az elavult eszközök, az adminisztratív megosztottság, a könyvkiadás és az olvasói igények közti ellentmondások, a gyűjtemények használatának korlátai, a dokumentumok növekvő mennyisége és a hozzáférhetőség minősége közti ellentmondás, a rugalmatlan könyvtári módszerek jellemezték. A közkönyvtárakból, iskolai könyvtárakból, tudományos és szakkönyvtárakból (felsőoktatási könyvtárakból) álló könyvtári rendszer 1998-ban 65,7 millió példánnyal rendelkezett. A 813 ezer olvasó 11,17 millió látogatása során 23,77 millió kölcsönzést regisztráltak. 1990-98 között a könyvtárak száma 28-cal csökkent, ugyanakkor 15 új közkönyvtár létesült (részben volt szakszervezeti könyvtárak városi tulajdonba kerülése révén), a tudományos könyvtárak körében összevonások, önállósulások egyaránt történtek, egyesületek, egyszázak, szervezetek létesítettek saját könyvtárt, vagy legalizálták meglévő gyűjteményüket.

A jogi szabályozás összetevői: az 1992-es, 1997-ben a fejlődés és a gyors változások miatt, az UNESCO manifesztum alapján megújított közkönyvtári törvény; az 1990, 1994 és 1998-ban a nemzeti könyvtárról alkotott törvények; az 1997-es kötelespél-

dány-törvény (mely szerint a nyomtatványokból 8, az audio-vizuális és a szilárd hordozójú elektronikus kiadványokból 2 példány jár a könyvtáraknak) és az 1995-ös, az iskolai könyvtárakat szabályozó törvény.

A viták során felmerült egy egységes könyvtári törvény gondolata, azonban ezt elvetették, s így a könyvtári rendszer egészének fejlesztésével az 1998-ban elfogadott *Az Észt állami kulturális politika alapjai* című dokumentum foglalkozik, amelynek könyvtári fejezete szerint

- a könyvtári rendszer a nemzeti információs infrastruktúra integráns része;
- az egységesen kidolgozandó könyvtárpolitika nem korlátozódhat a Kulturális Minisztérium illetékességi körére;
- a könyvtárak, típusuktól, székhelyüktől, fenntartójuktól stb. függetlenül, egységes információs rendszerként kell, hogy biztosítsák a globális információk könnyű és pontos elérését;
- a könyvtárak együttműködésének gerincét képezik a jogi garanciák és az állami fejlesztési programok.

Az információs rendszer megfelelő működéséhez szükséges a központi tudományos könyvtárak (11 nagy könyvtár) közvetlen és teljes körű állami finanszírozása; a közkönyvtárak állami támogatása állománygyarapítási és szolgáltatási költségeik 50%-áig; a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátásának állami támogatása célprogramokon keresztül; a képzés minőségének és a jövőbeli képzés flexibilitásának garantálása.

A tudományos és szakkönyvtárak körébe tartozik a Nemzeti Könyvtár (1988-ban az Állami Fr. R. Kreutzwald Könyvtár vált azzá), mely 1989-ben a parlamenti könyvtári feladatokat is megkapta, valamint az Akadémia, 4 egyetem, az irodalmi múzeum könyvtára, az orvosi, a szabadalmi, a szabványügyi könyvtár és az észt gyermekirodalmi információs központ. Ezek gyűjtőkörét rendelet határolja el egymástól, viszont néhány szűkebb terület lefedet-

len maradt. A nemzeti, akadémiai, irodalmi és három egyetemi könyvtár által alapított ELNET (Estonian Libraries Network) konzorcium tenderének győzteseként az Inovative Interfaces (USA) cég INNOPAC integrált könyvtári rendszerét 1999-ben helyezték üzembe.

A *közkönyvtárak szerepe, és a szolgáltatásaik iránti igény jelentősen megnövekedett: mind a látogatók, mind a kölcsönzések száma közel megkétszereződött, s 22%-kal nőtt az olvasók száma is. Míg az állomány jelentősebb részét a szép- és gyermekirodalom teszi ki, csökken ezek kölcsönzése, s növekszik a szakirodalom iránti igény. A növekvő igények a fenntartókat a helyzet javítására ösztönzik, az utóbbi években 300 közkönyvtár került jobb körülmények közé. 1996-ban megkezdődött a KIRJASTO 3000 elnevezésű közös számítógépes könyvtári rendszer üzembe állítása, mely jelenleg 240 könyvtárban működik. További tervek az INNOPAC-rekordok átvétele, elektronikus kölcsönző rendszer bevezetése, az internet- kapcsolódások javítása, a CD-ROM és más adatbázisok használatának elterjesztése, a könyvtárak saját honlapjainak elkészítése, az olvasók és a könyvtárosok képzése az új technológiák használatára.*

A jelen helyzetben megszűnt az ideológiai nyomás és visszaállt a könyvtárak mint információs, kulturális és szociális intézmények igazi szerepe; növekedett a könyvtárhasználat (legalább minden második lakos használ egy könyvtárt); a gyűjtemények gazdagabbak (többféle dokumentumot, több nyelven kínálnak); nőtt a könyvtárosok szaktudása; a könyvtárak működését törvények szabályozzák; az adatbázisok használata révén emelkedett a tájékoztató és bibliográfiai szolgáltatások színvonala; új integrált könyvtári rendszerek működnek a nagyobb tudományos, köz- és iskolai könyvtárakban; kiterjedtebb a könyvtári együttműködés; megkezdődött az új információhordozókra való áttérés; különböző típusú könyvtárak fejlődnek információs központokká.

A jövő víziója egy nemzetközi virtuális könyvtár, amely szakgyűjtemények ezreit egyesíti. Addig is, a vezérlő elv a kiegyensúlyozott fejlesztés, amely felismeri azokat a területeket, ahová az erőfeszítéseket és a könyvtári forrásokat összpontosítani kell.

(Mohor Jenő)

01/013

KLINEC, Peter: Reforma verejneji správy a knižnice = Bull.SAK. 8.roč. 2000. 3.no. 26-32.p.

Az államigazgatási reform és a könyvtárak Szlovákiában

Állami irányítás; Könyvtárpolitika

A szlovák kormány 2000. április 11-én fogadta el az ország közigazgatásának decentralizálását és korszerűsítését célzó koncepciót. Ennek értelmében olyan decentralizálást kell végrehajtani, amely lehetővé teszi az állampolgárok és az általuk választott testületek intenzívebb kapcsolatrendszerének kialakulását, anélkül azonban, hogy ez az összetársadalmi célok és feladatok háttérbe szorulásával járna.

Ezért továbbra is fennmarad az igazgatás állami szintje, de jobban definiált, főként ellenőrző feladatkörökkel. A területi szintnek két fokozata lesz, az első a helyi önkormányzat (falú, város), a második pedig az ún. „magasabb földrajzi egység” önkormányzata. A szintek mindegyikén lesz választott testület és adminisztratív apparátus.

Míg a helyi önkormányzat szabályozása nem vet fel különösebb problémákat, addig a „magasabb földrajzi egység” önkormányzatiságának tartalma körül viták zajlanak. Az mindenesetre eldöntött tény, hogy az 5-10 járásból kialakítandó magasabb egységek száma 12 lesz.

Időközben megalakultak azok a szövetségek is (Szlovákiai Falvak és Városok Szövetsége, Szlovák Regionális Társaság), amelyek hivatva vannak segíteni a reform minél zökkenőmentesebb végrehajtását.

A Szlovák Könyvtári Szövetség (Slovenska asociácia knižnic) sem maradt tétlen a reformmal kapcsolatban: már néhány nappal a decentralizálási-modernizálási koncepció elfogadása után az egyes régiók képviselőiből létrehozta azt az ad hoc csoportját, amelynek segítenie kell a nyilvános könyvtárügyet a közigazgatási átalakulásokhoz való alkalmazkodásban.

A könyvtárügyi érintettség legvitatottabb pontja: ki legyen az új „magasabb földrajzi egységi” és az állami tudományos könyvtárak (Kassa, Eperjes, Besztercebánya) fenntartója. E tekintetben a legtöbben azt akarják, hogy ezeket a „magasabb földrajzi egységi” könyvtárakat ne a városok tartsák fenn és működtessék, hanem a „magasabb földrajzi egységi” önkormányzatai, mivel ezeknek az intézményeknek regionális (terület) funkcióit mindenképpen meg kell hagyni. Az állami tudományos könyvtárak fenntartója-működtetője pedig a Kulturális Minisztérium legyen. De a legmúlhatatlanabb követelmény: a majd meghatározandó fenntartók-működtetők e célokra megfelelő anyagi eszközökkel rendelkezzenek.

Végül: a kulturális minisztérium is készül a hatáskörök leadására. A még mindig változó listák mindenkori állapotát a kulturális minisztérium web-oldalán lehet figyelemmel kísérni.

(Futala Tibor)

01/014

Forslag til revidert informasjonspolitikk for staten = Synopsis. 31.arg. 2000. 4.no. 189-190.p.

Res. angol nyelven

Norvégia: javaslatok az országos tájékoztatási politika megújítására

Tájékoztatási politika

2000 tavaszán a norvég munkaügyi és államigazgatási minisztérium tervezetet adott ki az ország információs politikájáról. A norvég könyvtáros egye-

sület megkérdőjelezi a nemzeti információs politika túl szűkre szabott definícióját, és felteszi a kérdést: hogyan tervezheti meg a széles értelemben vett országos információs politikát egy központi kormányzati minisztérium. Mivel az információs munkának az ország összes polgárát kell szolgálnia, nagyobb hangsúlyt kellene kapnia a tervezetben az ő igényeiknek. Az egyesület szerint tisztázandó és jobban kidolgozandó az is, hogy a dokumentum javaslatait hogyan lehet a gyakorlatban megvalósítani. Az állami intézmények információs munkájával kapcsolatos innováció szükségessége sincs megfelelően kidolgozva a tervezetben.

(Autoref.)

01/015

BOUGHEY, Alan: Implementing the "New Library: The People's Network" and the management of change = Aslib Proc. 52.vol. 2000. 4.no. 143-149.p.

A "New Library: The People's Network" kormányprogram megvalósítása és a változások menedzselése a brit közkönyvtárakban

Információtechnológia; Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

A *New Library: The People's Network* és más kormányzati kezdeményezések 1997-től új irányt szabtak a közkönyvtári szolgáltatások fejlesztése számára Nagy-Britanniában. 1998-ban az új kormányzat *Building the New Library Network* című jelentése meghatározta a megvalósítás eszközeit. Olyan célokat tűztek ki, amelyek megőrzik az eredményeket, és a társadalom minden csoportja számára elérhetővé teszik az információs és kommunikációs technológiát. A közkönyvtárak tevékenysége lényegében változatlan maradt, csak a módszerek változtak meg a nyomtatott könyveket és az elektronikus eszközöket egyaránt alkalmazó, ún. hibrid könyvtárak időszakában.

A fejlesztési programoknak három súlyponti kérdése van: a tartalom fejlesztése, a személyzet képzése

és hálózati infrastruktúra biztosítása. Az első két feladathoz pénzügyi támogatást nyújt a New Opportunities Fund, a harmadiknál viszont a finanszírozás nagy gondot jelent. A programokhoz más kormányzati projektek is kapcsolódnak, például a National Grid for Learning, a University for Industry (Learn Direct), a Community Access to Lifelong Learning, amelyek az önálló tanulást, az átképzést segítik. A könyvtáraknak évente tervet kell készíteniük fenntartóik számára arra nézve, hogy mit kívánnak tenni a New Library céljainak elérése érdekében. A Kulturális, Médiaügyi és Sportminisztérium Wolfson Challenge Pénzalapja a program első három évében pályázatok kiírásával segítette az infrastruktúra fejlesztését. A kormányzat az állampolgárok közérdekű elektronikus tájékoztatását is ambicionálja. A korábban ismert szolgáltatásokról van itt szó (oktatás és örök tanulás, közigazgatási információk, üzleti és gazdasági tájékoztatás), az egyetlen új területet a helytörténet jelenti. A könyvtárakban az információs és kommunikációs technológiát főként az olvasásfejlesztés, az információkeresés és a tanulás segítése területén kívánják alkalmazni.

A könyvtárosok képzésében és átképzésében nemcsak a technológiával kapcsolatos alapkészségeket tanítják (erre szolgálnak az ECDL-kurzusok), hanem főként azt, hogyan segítsenek a használóknak a tájékozódásban és a tanulásban. 2000 áprilisa és 2003 márciusa között erre 20 millió fontot szának.

A programok gyakorlati megvalósítását a szerző a Bury-i könyvtári hálózat példáján keresztül mutatja be. Itt már 1997-ben mindenütt biztosították a nyilvános hozzáférést az internethez, és a fő cél az egyenlő hozzáférés volt. Alacsony térítési díjat szabtak meg a hálózat eléréseért, a gyermekek, látás- és hallássérültek számára ingyenes szolgáltatásokat biztosítottak. A használók számára bevezető kurzusokat szerveztek, útmutatókat szerkesztettek. A könyvtárosok a számítógépek üzemeltetésétől az in-

formációbrókeri funkciókig sokféle feladatot elláttak. A közérdekű információkat hirdetőtábla-szerűen tették közzé. A központi könyvtárak „mélyebb” és sokrétűbb szolgáltatásokat nyújtanak, használatukban jellemzőbb a felsőoktatási és üzleti cél. A fiókkönyvtárak használói között dominálnak az idősek, a háziasszonyok és a gyerekek. E könyvtárakban lesz majd leginkább érezhető a New Library program hatása.

A technikai fejlesztések csak a változások egy elemét jelentik, de e változások előreláthatólag a szervezetek egészében további változásokat fognak előidézni.

(Hegyközi Ilona)

01/016

HILZ, Helmut: Israels wissenschaftliches Bibliothekswesen – Geschichte und Gegenwart. Ein Beitrag zur IFLA-Konferenz in Jerusalem = Z.Bibliothekswes. Bibliogr. 47.Jg. 2000. 3.no. 255-269.p.

Izrael tudományos könyvtárügye. A jeruzsálemi IFLA-konferenciára készült előadás

Könyvtártörténet -nemzeti; Nemzeti könyvtár; Tudományos és szakkönyvtárak

Nemzeti könyvtár. Palesztinában az 1870-es évektől kezdve jöttek létre azok a modern alapítású gyűjtemények, melyek a zsidó nép történetére vonatkozó anyagokkal a mai Nemzeti Könyvtár elődjének tekinthetők. (Ezt megelőzően 1847-ben Jeruzsálemben a porosz konzulátus létrehozta a Jeruzsálemi Királyi Könyvtárat, ez a történeti, régészeti és néprajzi gyűjtemény azonban elsősorban a német tudományos kutatók munkáját szolgálta.) A mai Zsidó Nemzeti Könyvtár előzményeinek az 1874-ben alapított Montefiore Könyvtár, az 1884-ben létrehozott Izrael Népeinek Könyvtára és főleg az 1892-től működő Midras Abrabanel Könyvtár tekinthetők. 1920-tól a Cionista Szervezet vette át a Nemzeti Könyvtár ügyét, az intézmény első igazgatója 1920-1935-ig a prágai Egyetemi Könyvtár

egykori munkatársa, Hugo Bergmann lett. A Nemzeti Könyvtár 1925-ben átvette az időközben létrehozott Hebreisztikai Egyetem könyvtári feladatait is, ekkor vette fel a máig viselt Zsidó Nemzeti és Egyetemi Könyvtár nevet. Állománya Bergmann igazgatósága alatt (1935-ig) 300 ezer kötetre emelkedett, elsősorban az európai (főként német) és amerikai ajándékoknak köszönhetően. A nyelvi megoszlása ekkor: német: 43%, angol: 19%, héber: 17%. 1930-ban a könyvtár számára új épületet emeltek a jeruzsálemi Skopus-hegyen, 1938-ban pedig kötelepéldány jogot kapott az akkori Palesztina területén megjelenő sajtótermékekből.

Az 1948-as államalapítás után a Jeruzsálemtől keletre fekvő Skopus-hegy nem volt elérhető, ezért a könyvtárat nyugatra helyezték át a Giwat-Ram-Campusba, ahol 1960-ban új épületet kapott. Az államalapítás következményeként a könyvtár feladatává vált az izraeli nemzeti bibliográfia szerkesztése is. Az 1967-es „Hatnapos háború” után a könyvtár ismét birtokába vette a skopus-hegyi épületet, ma két telephellyel rendelkezik: a Skopus-hegyen a társadalomtudományok, a campus új épületében a természettudományok irodalmát tárolják. A két gyűjtemény állománya ma három millió kötet fölé emelkedett, ennek legnagyobb része héber nyelvű (beleértve a héber keveréknyelveket is, pl. a spanyol-hébert, az arab-hébert, a perzsa-hébert stb.), ezt követi az angol, a német, a francia, a spanyol és az arab nyelvű irodalom.

Természettudományos-műszaki egyetemi könyvtárak. Izrael második legnagyobb egyeteme az 1924-ben Haifában alapított műszaki egyetem, a Technion. Ebben a német oktatási nyelven csak fokozatosan váltotta fel a héber, a könyvtár alapját is a német nyelvű szakirodalom képezte. A 30-as években számos tudós és hallgató jött a Technionba előadni és tanulni Németországból, Ausztriából, Lengyelországból. Ma az egyetemnek 13 ezer hallgatója van, a könyvtár egymillió kötettel és 4500 folyóirattal rendelkezik.

Rehovot-ban, 20 kilométerre Tel-Avivtól működik a Weizmann Tudományos Kutatóintézet, a természettudományi és matematikai kutatások bázisa, 2400 tudóssal, technikussal és doktorandusszal. Könyvtárának 250 ezer könyve és 1600 kurrens folyóirata van.

Újabb alapítású egyetemek. Tel Avivban 1954-ben alapítottak egyetemet. Könyvtára 1,5 millió kötetel rendelkezik. Az önálló központi épületen kívül több szakkönyvtára is van (orvostudomány és biológia, természettudományok és technika, társadalomtudományok és menedzsment, jogtudomány).

Ugyancsak Tel Avivban működik az 1955-ben alapított judaisztikai egyetem, e tudományág világszerte vezető intézménye. Könyvtárának 850 ezer kötete, 4000 kurrens folyóirata van.

Haifában a Technion mellett 1963 óta egy másik egyetem is működik, ahol a humaniorákat és a társadalomtudományokat oktatják. Nemzetközi érdekessége az 1982-ben szervezett Gyermekekönyvtárosi Laboratóriuma. Az egyetem könyvtárának kétmillió dokumentuma van, 17 ezer kurrens folyóirata.

Szakkönyvtárak. A nagy tudományágak könyvtárai az egyetemek mellett szerveződtek, néhány speciális területen azonban – például Izrael történetével kapcsolatban – fontos muzeális gyűjtemények is találhatóak. Ilyen az Izrael Múzeum könyvtára Jeruzsálemben, a Diaszpóra Történetének Múzeuma Tel-Avivban, ilyenek Jeruzsálem örmény, görög keleti és római katolikus egyházi gyűjteményei. A dominikánusok által fenntartott Francia Bibliakutatósi és Archeológiai Intézet könyvtára Jeruzsálem legjobb könyvtárai közé tartozik.

Közművelődési könyvtárak. Az ország legnagyobb közművelődési könyvtárának a Zsidó Nemzeti és Egyetemi Könyvtár tekinthető, ugyanis ennek első igazgatója, Bergmann a tudományos és a közművelődési könyvtárakat mereven szétválasztó német gyakorlattal szemben könyvtárát közművelődési intézménynek is tekintette és a legszélesebb olvasókör-

zönség szolgálatába állította. Ezen kívül a kisebb zsidó települések lakói a saját könyvtár ügyét mindig ideológiai kérdésnek tekintették, ezért már az államalapítás előtt is az angol fennhatóság alá tartozó 293 zsidó település csaknem mindegyikének volt már saját közkönyvtára.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 36, 76, 99

Központi szolgáltatások

01/017

ELEPOV, B. – SOBOLEVA, E. – FEDOTOVA, O. – ŠABANOV, A.: Sozdanie rossijskogo centra podobnogo OCLC: pervye sagi. Internet kak sredstvo integracii informacionnyh resursov: regional'nyj aspekt = Biblioteka. 2000. 6.no. 27-29.p.

Az OCLC-hez hasonló oroszországi központ létesítése: az első lépések. Az internet mint az információkiszetek integrálásának eszköze: a regionális szempont

Gépi könyvtári hálózat; Központi katalógus; Számítógép-hálózat

Ma már a jelentős orosz könyvtárak is bekapcsolódtak az internetbe, de ez korántsem jelenti azt, hogy egy csapásra javul az információ-ellátás. A hálózatba kapcsolódó intézményeknek két alapvető feladatot kell megoldaniuk: használóik érdekében ésszerűen kell kihasználniuk a WWW-forrásokat, illetve saját termékeiket kell online szolgáltatniuk. Ez utóbbinak egyre nagyobb a jelentősége azzal összefüggésben, hogy a könyvtárak anyagi lehetőségei nem teszik lehetővé, hogy a könyvtárak egyenként teljes értékű információs szolgáltatásokat nyújtsanak. Csak együtt biztosíthatják az állampolgárok számára az információhoz való reális hozzáférést.

Szibériában és a Távols-Keleten két könyvtár kap a jogszabály alapján kötelepéldányt, az Orosz Tudományos Akadémia szibériai tagozatának műszaki könyvtára (Gosudarstvennaâ publicnaâ biblioteka naučno-tehničeskaâ biblioteka Sibirskogo otdeleniâ Rossijskoj akademii nauk, GPNTB SO RAN és a Távolskeleti állami tudományos könyvtár (Dal'nevostočnaâ gosudarstvennaâ naučnaâ biblioteka, DGNB). Elektronikus katalógusukat WWW-szerverről szolgáltatják. A GPNTB SO RAN online katalógusa (<http://info.spsl.nsc.ru>) ingyenesen elérhető. 1992 óta épül a WWWISIS 3.0 verziójával, és 245 ezer rekordot tartalmaz. A rendszer kétnyelvű (orosz és angol), 80 adatbázishoz, köztük 4 teljes szövegűhöz nyújt hozzáférést. A DGNB katalógusa csak térítés ellenében használható (<http://www.fessl.ru>). 1994 óta épül és 150 ezer rekordot tartalmaz.

A kötelepéldány-szolgáltatás nem garantálja az információ teljességét: a megjelent kiadványoknak évente mintegy 40%-át nem szolgáltatják be. Ezek főként kis példányszámú, helyi kiadványok. Ezért fontos, hogy minden könyvtár a saját állományát hiánytalanul dolgozza fel, és katalógusát tegye hozzáférhetővé. Jelenleg a novoszibirszki és a kemerovoi megyei könyvtár, valamint a Tomszki és a Távolskeleti Állami Egyetem könyvtára rendelkeznek online elektronikus katalógussal.

Oroszországban most van napirendben az OCLC-hez hasonló közös katalógizálás megszervezése, de az ország nagy kiterjedése és az adatátvitel viszonylag kis sebessége miatt regionális társulások keretében kell megvalósítani. A közös katalógus alapja lehet a GPNTB SO RAN elektronikus katalógusa, mivel a régióban ez a legteljesebb. Már folyik az akadémiai intézetek könyvtárainak bekapcsolása a Z39.50 protokoll használatával.

A katalógusok retrospektív konverziója anyagi okokból nem valósulhat meg a közeljövőben. Optimális megoldásnak az tűnik, ha a könyvtárak legfontosabb állományrészeit tárják fel a közös katalógusban: pl. azokat a kiadványokat, amelyekre re-

01/018

GONDOVÁ, Daniela: Máme zákon o knižniciach, a čo dalej? = Bull.SAK. 8.roč. 2000. 3.no. 3-8.p.

Megszületett a könyvtári törvény, mi a további teendő?

Jogszabály -könyvtárügyi

Zákon NR SR číslo 183/2000 Z.z. o knižniciach... = Bull.SAK. 8.roč. 2000. 3.no. 9-26.p.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 183/2000. Z.z. számú törvénye a könyvtárakról...

Jogszabály -könyvtárügyi

Szlovákiában is megszületett a „posztszocialista” könyvtári törvény: 2000. július elsején lépett hatályba. *Gondová* bevezető cikke részint arról szól, hogy az alapjogszabály „Luca székén” készült (első változata 1992 májusából való), részint pedig arról, hogy – bár nem minden szakembernek tetszik, gondosan határozza meg a fenntartók kötelezettségeit, az állami kívánalmakat, a szolgáltatási rendszert. Ha ezek az előírások mind teljesülnének, a „könyvtárak optimálisan funkcionáló intézményekké fejlődnének”. Mindenesetre: törekedni kell a törvény minél kiteljesedettebb megvalósítására.

Rátérve magára a törvényre: az 1.§ a törvény hatályát minden olyan könyvtárra kiterjeszti, amely könyvtári-információs szolgáltatásokkal áll a köz rendelkezésére, illetve e történeti értékkel bíró gyűjtemény. A „köz” értelmezése tág, vonatkozik a „részleges közre” (pl. egy intézeti kollektívára) is.

A 4.§ így szól: „A könyvtári rendszer része az állami információs rendszernek, tagjai a Szlovák Nemzeti Könyvtár, a tudományos, felsőoktatási, nyilvános, iskolai könyvtárak és a szakkönyvtárak.” A könyvtárat központi államigazgatási szerv, területi hivatal, önkormányzat, egyéb jogi vagy fizikai sze-

gionális megőrzési kötelezettségük van, illetve a legértékesebb és legritkább hazai és külföldi kiadványokat (amelyek nincsenek meg a régió más könyvtáraiban). Ugyancsak fontos egy közös referenz-apparátus létrehozása elektronikus formában (távolilag teljes szövegű adatbázisként).

Első lépésként az interneten hírül adták a regionális tárolókönyvtári rendszer létét, a résztvevő könyvtárak gyűjtőkörének leírásával, valamint bemutatták a Ritka könyvek múzeumának gyűjteményeit. A közeljövőben lesz elérhető az interneten Puskin legjelentősebb műveinek teljes szövege, valamint a közös katalógusba kerülnek a sorozatok rekordjai, illetve a Szibériában és a Távols-Keleten található kódexek és ősnymtatványok rekordjai.

Szibéria és a Távols-Kelet az ország gazdasági és tudományos életében meghatározó szerepet játszik. Jól kiépített rendszer keretében tárják fel a megyei könyvtárak a helyismereti irodalmat. A legjelentősebb, Szibériára vonatkozó adatbázisokkal a GPNTB SO RAN rendelkezik A helyismereti adatbázisok egy része is elérhető az interneten. A tudományos kutatóintézetek adatbázisainak egy része is a világhálóra kerül a közeljövőben, pl. az erőszámú elektronikai kutatóintézeté (<http://www.hcei.tomsk.su>), a napfizikai kutatóintézeté (<http://smis.iki.rssi.ru>) vagy a közgazdasági kutatóintézeté (<http://ieie.nsc.ru>)

A GPNTB SO RAN a régió adatbázisairól rendszeresen ad ki kalauzokat, a legutóbbi 1998-ban jelent meg. A könyvtárosok és a használók képzésére több könyvtárban internet-kabinetet alakítottak ki a Soros Alapítvány támogatásával. 1998-ban a GPNTB SO RAN keretében az Open Society Institute segítségével regionális könyvtáros-továbbképző központ alakult, amely programjában az internet-használat oktatása is szerepel.

Orosz javaslatra az IFLA égisze alatt interneten elérhető kalauz készül az ázsiai-csendes óceáni régió információforrásairól, adatbázisairól.

(*Rácz Ágnes*)

Lásd még 85

mély tarthatja fenn (ez utóbbi saját szervezeti egységként).

A könyvtártípusok (6-11.§) mindegyike jogi személynek vagy valamely jogi személy szervezeti egységének van definiálva. A róluk szóló paragrafusok megfogalmazása egyébként szokványos, mindössze a tudományos és szakkönyvtárakat illetően merészebb, amikor megengedi több funkció ellátásának lehetőségét. A jelenleg ilyen „több funkciót” ellátó könyvtárakat név szerint fel is sorolja.

A nyilvános könyvtáraknak három – községi-városi, regionális és területi – szintje van (9.§). Itt a szabályozás némiképpen „dodonai”, mivel a közigazgatási reformtörvény még nem készült el, s nem lehet biztosan tudni, hogy a különböző területi alakzatokat hogyan fogják nevezni.

A szakkönyvtáraknak, mondja a törvény 11.§-a, speciális (szakosított, szakosodott) állománya van, könyvtári-információs szolgáltatásokkal fenntartóját, illetve az ő beleegyezésével a közt látja el. Lehet egyházi, vallásos, egyesületi, orvosi, műszaki, katonai, mezőgazdasági, fegyintézeti, múzeumi, közigazgatási-közigazdasági, jogi, és hátrányos helyzetűeket kiszolgáló.

A 12-17.§ a fenntartói és könyvtári kötelezettségeket sorolja fel, mint ahogy korábban már szó volt róla: gondosan. A 18-21.§ a történeti gyűjteményekről szól, megóvásuk szigorúra sikerült szándékával.

A Kulturális Minisztérium irányítja és koordinálja a könyvtári rendszert, megteremti fejlődéséhez a szükséges jogi és szervezeti feltételeket, nekilát a könyvtárak informatizálásának és az állami információs rendszerbe történő beépítésének, gondolzza az országos könyvtári jegyzéket, ellenőrzi a törvény betartását, gondoskodik a történeti állományok megfelelő kezeléséről.

A kultusztárca büntetéseket szabhat ki a könyvtári törvény előírásainak megsértésével kapcsolatban. 20 ezer koronáig büntethető a fenntartó mulasztása. 50 ezer koronáig a könyvtáraké, és 1 mil-

ió 500 ezer koronáig terjedő büntetés jár a gyűjtemények illegális külföldi értékesítéséért.

Az alapjogszabály átmeneti rendelkezésekkel, hatályon kívül helyezésekkel zárul.

(Futala Tibor)

01/019

PAJUELO MACIAS, Antonio: La protección jurídica de los fabricantes de bases de datos en el Derecho comunitario y en el Derecho español = Rev. Esp. Doc. Cient. 23.vol. 2000. 1.no. 54-62.p.

Res. angol nyelven

Az adatbázis-előállítók jogi védelme a közösségi és a spanyol jogban

Adatbázis; Adatbázis-szolgáltató vállalat; Szerzői jog

Az adatbázis (akár elektronikus, akár nem elektronikus formátumú adatbázisról van szó) jogi (tulajdonjogi) védelmének három eleme van: az adatbázis előállítója *sui generis* jogának, valamint az adatbázis tartalma szerzőinek és az adatbázis struktúrája szerzőinek szellemi tulajdonának jogi védelme. (Az elsőt a közösségi jog a 96/9 direktívája szabályozza.) Az előállító jogának védelme voltaképpen az előállító jelentős ráfordításának elismerése, ezért pontosan meghatározandó mind az előállító fogalma, mind a jelentős ráfordítás, illetve annak összetevői (anyagiak, idő, energia stb.). A jogi védelem érdekében szükséges a „használat” és a „felhasználás”, a „kivonatolás” és (az azzal bizonyos értelemben azonosnak tekintendő) „másolás”, „reprodukálás”, s ezekkel kapcsolatban a „lényeges rész” értelmezése is. Az értelmezés elsődleges szempontja az adott cselekmény céljának alapján történik.

01/020

PIERRAT, Emmanuel: Les responsabilités de l'éditeur de presse sur Internet et du serveur = Documentaliste. 37.vol. 2000. 2.no. 104-109.p. Bibliogr. 14 tétel.

Res. angol, német és spanyol nyelven

A világhálón való publikálás jogi felelőssége

Elektronikus publikáció; Jogszabály -más területről; Számítógép-hálózat; Szerzői jog

Az elektronikus információk terjesztésével kapcsolatosan újabb szakmai felelősség hárul a könyvtárosokra és az információs szakemberekre a jog szempontjából. Mint a honlapok szerkesztői és kiadói, illetve mint szöveges vagy képi „dokumentumok” terjesztői közvetlenül felelősek azért, hogy online kiadványaik megfeleljenek a média- és a kiadói törvények előírásainak. Az információs szakembereknek ezért tanulmányozni kell az online szerkesztőket, kiadókat és szolgáltatásokat érintő jogszabályokat.

(Autoref.)

Lásd még 6, 26, 90

Könyvtárosi hivatás

01/021

DALTON, Peter – MYNOTT, Glen – SHOOLBRED, Michael: Barriers to career development within the LIS profession = Libr.Rev. 49.vol. 2000. 6.no. 271-276.p. Bibliogr.

A könyvtárosi pályán való előmenetel akadályai

Könyvtárosi hivatás; Munkabér, alkalmazás

Az Egyesült Királyságban a Library and Information Commission vizsgálta a szektorok közötti mobilitást és a szakmai előmenetel akadályait a könyvtári és tájékoztatási szakmában. A fő akadály a „vertikális rétegződés”, azaz az a tény, hogy a

szakma egyes szektorai (tudniillik a felsőoktatási, a köz- és a szakkönyvtári szektor) egymástól függetlenül tartják magukat. A tapasztalt nehézségek a következők: a szakmai szegregáció (ezt orvosolhatja a Library Association és az Institute of Information Scientists tervezett fúziója), a munkáltatók előítéletei a más szektorokból származók iránt, a rugalmatlan álláshirdetési és alkalmazási stratégiák, a könyvtárosok és tájékoztatók hiányzó önbizalma, a képzés gondjai és a szakmai támogatás hiánya.

Mindezen nyitottabb álláspályázatokkal, nagyobb szakmai támogatással és az egész szakmára kiterjedő képzési programokkal lehet változtatni. A munkáltatóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy a szakma különböző szektorai között a készségek „transzferálhatók”, átvihetők. Az egyes szektorok sajátos követelményeit a lehető legkevesebbre kell csökkenteni, az állásokat széles körben meg kell hirdetni. A szakmai szervezeteknek és a szakszervezeteknek a szakmán belüli kulturális korlátok lebontására és együttműködésre kell törekedniük, az egész szakmát átfogó képzési alkalmakat kell teremteniük. A könyvtári és tájékoztatási szakembereknek felelősséget kell vállalniuk saját előmenetelükért és képzésükért, valamint az álláspiacon való tájékozódásért, növelniük kell önbizalmukat és erőfeszítéseket kell tenniük képességeik piaci értékesítése érdekében. Ha a képzett és tapasztalt könyvtárosok és tájékoztatók érvényesülni szeretnének, a szakmának le kell bontania a szektorok közötti mobilitás és az előmenetel kulturális akadályait.

(Hegyközi Ilona)

01/022

DOLE, Wanda V. – HURYCH, Jitka, M. – KOEHLER, Wallace C.: Values for librarians in the information age: an expanded examination = *Libr.Manage.* 21.vol. 2000. 6.no. 285-297.p. Bibliogr.

Könyvtárosok értékrendje az információs korszakban: részletesebb vizsgálat egy 1998-as felmérés megismétlésével

Könyvtárosetika

A gyors technológiai fejlődés és az információs kor beköszöntése arra készíti a könyvtárosi szakmát, hogy újra átgondolja küldetését és felelősségét. A jelenlegi tanulmány egy 1988-as felmérés kiterjesztése. Az 1988-as felmérésben észak-amerikai és ukrán könyvtárosokat kérdeztek meg az általuk legfontosabbnak tartott szakmai értékekről, a jelenlegi tanulmány pedig a résztvevők körét a teljes angol nyelvterületre kiterjesztette. Mindhárom csoport hasonló értékeket tartott fontosnak. A jelenlegi felmérésben az értékek kialakításának segítésére további szakmai és demográfiai adatokat is gyűjtöttek a szakképzés, a szakmai gyakorlat és a szakmai felelősség kategóriájában.

(Autoref. alapján)

01/023

HORTON, Forest Woody: The wisdom administrator. *Waiting in the wings* = *Inf.Outlook.* 4.vol. 2000. 9.no. 26-30.p.

A tájékoztató szakemberek pályaképeinek várható változásai

Könyvtárosi hivatás; Prognózis

A cikk röviden áttekinti, hogyan fejlődött az elmúlt ötven évben a vállalatoknál az ún. információs vezető (information officer) szerepe. A szerző nem tagadja a fogalommal kapcsolatos humoros-ironikus felhangok elszaporodását, mégis azt állítja, hogy 2010 tájékán nagy kereslet lesz magas fizetésű, ún.

„bölcsség-irányítókra” (wisdom administrator). Mivel voltak már adatelemzők (data analyst), információmenedzserek (information manager), fő információs vezetők (chief information officer) és újabban megjelentek a fő tudás-irányítók (chief knowledge officer), vajon távol lehetnek-e a bölcsség-irányítók? A szerző szerint ezek a szakemberek már léteznek, csak arra várnak, hogy végszót kapjanak, színre lépjenek, és átvegyék hatszámjegyű fizetésüket!

(Autoref. alapján)

01/024

MATLINA, Slava Grigor'evna: Bibliotečnaâ etika v aspekte nacional'nyh prosvetitel'skih tradicij. (Postanovka voprosa.) = *Bibliotekoved.* 2000. 3.no. 23-30.p.

Könyvtári etika a nemzeti felvilágosodási hagyományok szempontjából (A kérdés felvetése)

Könyvtárosetika

A hagyományok felé fordulás nem más, mint dialógus kezdeményezni a múlttal. Az oroszországi népművelő (népművelő) tradíciók szellemi értékeken alapulnak. (Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden ún. szellemi érték pozitívan hatott, illetve hatna.)

Az orosz könyvtárosok múltjának egyik pozitív jellemzője, hogy az elődök hamar felfedezték az „egyszerű embert”. *Rubakin* nyomán az is világossá vált előttük, hogy az olvasó és a könyv között sajátos, individuális viszony jön létre, melynek optimalizálását a könyvtárosnak elő kell segítenie. Ennek érdekében megfelelő kommunikációt kell folytatnia az olvasóval.

Ami a könyvtár társadalmi beágyazottságát illeti, azt az előd-könyvtárosok a közoktatáson belül határozták meg. A rajta túl létező könyvtár későbbi fejlődéséért.

A személyiség tisztelete a könyvtárostól áldozatkészséget és türelmet kíván.

A múlt negatív jellemzői gyakorta a pozitív jellemzők „túlhatásából” következnek. Ilyen pl. a túlzott szerénység, a féltékenység, a szakma társadalmi presztizsének alacsonyágába való belenyugvás. A régi kollégákra a „ritualizmus” ugyancsak ráillik.

A hagyományok feltárása, a múlttal való párbeszéd azért fontos, mivel a régi időknek a szakmai etikával kapcsolatos pályakép-jellemzői is érvényesek, még a modern „köntösben” jelentkeznek is. Közülük a pozitívakat pártolni, a negatívakat elszigetelni kell.

Egyébként a szovjet közelmúltban számos eltévelyedést idézett elő a hagyományok elvetése, korántsem csak a könyvtárügyben.

A *Bibliotekovedenie* szerkesztősége megjegyzi, hogy nem mindenben ért egyet a szerző megállapításaival és következtetéseivel, s ezért tanulmányát vitaindítóként teszi közzé.

(Futala Tibor)

01/025

MILNE, Patricia: Information professionals and the knowledge-aware, intelligent organisation: skills for the future = Aust.Libr.J. 49.vol. 2000. 2.no. 139-150.p. Bibliogr.

Információs szakemberek és tudásra épülő, intelligens vállalatok: milyen jártasságokra lesz szükség a jövőben?

Információs szervezés; Könyvtárosi hivatás; Munkabér, alkalmazás

Nyilvánvaló, hogy napjainkban a könyvtárosi pálya lehetőségei erősen változnak, újabb és újabb lehetőségek jelennek meg. Egy amerikai felmérés szerint a könyvtárosok 13%-a nem a hagyományos könyvtári környezetben dolgozik, hanem az üzleti világban talált munkát magának, ahol a fizetések sokkal magasabbak a hagyományos könyvtárosi fizetéseknél. Az információs hivatásnak ma példátlan lehetőségei vannak a társadalom minden területén, mert a vállalatok sikerességét az információ határozza meg.

(Autoref.)

01/026

OCIEPKA, Gabriela: O regulacjach prawnych i bibliotekarskim kodeksie etycznym za wschodnia granica = Bibliotekarz. 2000. 7/8.no. 24-27.p.

Jogi szabályozások és könyvtáresetikai kódex keleti határainkon túl

Könyvtáresetika

A lengyel szerző két könyvtári vonatkozású oroszországi dokumentumot ismertet. Az első egy könyvtári mintatörvény a FÁK-országok számára, amelyet az illetékes országok küldöttei 1998. november 8-án fogadtak el azzal az ígérettel, hogy amennyiben náluk születik könyvtári törvény, az nem áll majd ellentétben a szóban forgó mintával.

Maga a dokumentum három részre oszlik. Az első rész általánosságokat tartalmaz, nem utolsó sorban a könyvtári törvény beilleszkedésének módjait a kulturális törvények és az alapvető emberjogi állásfoglalások körébe. Második része – korántsem „szűkkeblűen” – a nemzeti könyvtárral foglalkozik. Eszerint a nemzeti könyvtár az az állami, kulturális, tudományos és kiadói intézmény, amely őrzi és védi a nemzet történelmi emlékezetét, kielégíti a társadalom egyetemes információs szükségleteit, és az ország valamennyi nemzete, a nemzeti és a nemzetközi kultúra, a tudomány, művelődés és képzés érdekében könyvtári, bibliográfiai és tudományos tájékoztató tevékenységet folytat. Különös hangsúllyal szerepelnek a minta-dokumentumban az állam kötelezettségei a nemzeti könyvtár iránt.

A dokumentum második része a nyilvános könyvtárakat tárgyalja. E könyvtárak használata minden állampolgár számára alanyi jogú. Értelmezésében a nyilvános könyvtár általános könyvtár, s mint ilyen, térítés nélkül elégíti ki a lakosság alapvető könyvtári szükségleteit, miközben igencsak tekintettel van hatókörének lakossági szükségleteire.

A nyilvános könyvtárakat az önkormányzat működteti. A költségvetési juttatást a legkülönfélébb fizetett szolgáltatások létesítésével és kínálatával egé-

szítheti ki. Az államnak annyi „köze van” a nyilvános könyvtárakhoz, hogy finanszírozza a központi könyvtárak és a nyilvános könyvtári hálózatok műszaki fejlesztési és szolgáltatási célprogramjait.

A második ismertetett dokumentum az orosz könyvtárosok szakmai etikai kódexe, amely 1999 májusában fogadtatott el (nagyon demokratikus „referendum” nyomán). Eszerint az orosz könyvtáros szakmai munkája közben „egyenrangú” kapcsolatokat épít ki a használóval, az információhoz való hozzáférést az egyén elidegeníthetetlen jogának tartja, törekszik a szolgáltatások lehető legszínvonalasabbá tételére, ellene van bármiféle cenzúrának (miközben nem terheli a felelősség azért, hogy a megkapott információt ki mire használja fel), diszkréten kezeli a használók adatait, védelmezi a szellemi alkotás tulajdonjogát. Szakmai tudását fejleszti, illetve naprakészen tartja, tiszteli a kollégák véleményét, és nyitott irántuk, kollégáival együtt munkálkodik a szakma „rangemelésén”, hírnevének növelésén.

(Futala Tibor)

01/027

STACHOWSKA-MUSIAŁ, Ewa: Bibliotekarz – zawod wielu obliczach. Refleksje z okazji Dnia Bibliotekarza = Poradnik Bibl. 2000. 5.no. 7-9.p.

Könyvtárosság – sokarcú hivatás. Reflexiók a Könyvtárosnap alkalmából

Könyvtárosi hivatás

A könyvtáros szakma felettebb régi, az egyik legrégebbi értelmiségi elfoglaltság. Évszázadokon át csak a legműveltebb személyiségek vállalkozhattak rá. A könyvnyomtatás általánossá válása és a megjelenő dokumentumok számának mindinkább fokozódó „áradása” hozta magával a könyvtárosok számának rohamos növekedését, illetve a foglalkozás pályaképeinek kialakulását. Ez az ún. „könyvtári egységek” kezelni tudását – begyűjtését, feldolgozását és használatba adását – szabta meg követelmény-

nek valamikor a 19. század elejétől fogva. A fentieknek megfelelően ez a pályakép meglehetősen egységet mutatott a különböző országokban.

A pályaképek differenciálódása a második világháborút követően indult meg, s főként a szakirodalmi tájékoztatásban legalábbis kettős képzettséget tett szükségessé, ún. a dokumentum tartalma szerinti szakmait, valamint a könyvtári-dokumentációs szakmait. (Nem is beszélve az idegen nyelvek tudásáról mint követelményről.)

A könyvtári-dokumentációs ismeretek értékelése ebben a fejleményben „rosszul járt”: a könyvtáros szakma társadalmilag meglehetősen devalválódott. (Az európai fejlődés éppen mostanában kezdi helyreállítani a szakma „rangját”, aminek itt, Kelet-Európában még nem sok jele van.)

Az elmondottakból következik, hogy a szakma (hivatás) meghatározása szinte semmilyen kézikönyvben-lexikonban nem pontos: ha valamiféle elvárásnak meg is felel, mindenképpen „féloldalás”, hol a szakirodalmi tájékoztatás, hol a pedagógia és felnőttoktatás felől „van igazsága”, ám teljes igazságot képtelen tükröztetni.

Felvethető a kérdés: az imént jellemzett pályaképekben van-e egyáltalán valamiféle közös, minden hivatás-gyakorlóra közös – és kötelező – jellemvonás. A szerző szerint természetesen van, mégpedig 1) a pr-hez való hozzáértés, 2) automatizálási-távokzlési ismeretek az igénybevétel szintjén, 3) az emberi civilizáció ismeret- és tudásanyagának megőrzési, áthagyományozási kötelezettsége, 4) bizonyos alkati-pszichés tulajdonságok megléte.

Nem lehet pl. jó könyvtáros, aki nem hajlik a változások elfogadására, nem tudja magát elkötelezni a munka hatékonyságának növelése iránt, nem rendelkezik különféle funkciók ellátására való rugalmassággal, önállósággal és kreativitással, hiányzik belőle a holisztikus munkafelfogás.

(Futala Tibor)

VLASÁK, Rudolf: K európai standardizációs kvalifikációs követelmények a könyvtáros-információs professziónak. Čtenár. 52.rok. 2000. 9.no. 243-247.p.

A könyvtárosi-tájékoztatói hivatás gyakorlásához szükséges kvalifikációs követelmények európai szabványosításához

Lásd még a 00/238 tételszámon található referátumot a KF 2000/3. számában

Könyvtárosi hivatás; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Minősítés

A franciaországi ABDS-nek (Association des professionnels de l'information et de la documentation) köszönhetően 1999-ben a Leonardo da Vinci (DECIDoc) projekt keretében széles körű nemzetközi munkálatok indultak a könyvtáros-szaktájékoztató munkakörök lényegének felmérése, ezt követően a követelmények szabványosítása érdekében. Azóta Belgium, Nagy-Britannia, Németország, Portugália, Spanyolország és Svájc, illetve a nem tag Cseh Köztársaság és Románia kezdte meg az ezirányú munkát.

A tennivalókhöz eredetileg francia nyelvű eligazító készült, amelyet időközben cseh nyelvre is lefordítottak. Amit e vállalkozásról tudni kell, az benne van ebben a dokumentumban, melyről az alábbiakban lesz szó.

A könyvtáros-szaktájékoztató munkakörök feletti változatosak. Az eligazító ennek megfelelően mintegy harmincféle szakismeretet sorol fel. Nevezetesen úgy, hogy definiálja a munkakör típusát, megadja, hogy ellátásához milyen követelményeknek kell eleget tenni, illetve a munkakörön belül négy fokozatot állít fel a legegyszerűbb „megvalósulási formától” a legbonyolultabb felé haladva.

Az eligazító a használt mindenütt kliensnek nevez, s így nem hagy kétséget afelől, hogy itt a szakma üzleti súlypontú felfogásáról van szó. A követelmények rangsorában az első helyen a klienssel való

szóbeli kapcsolatfelvétel áll, csak azután kerülnek felsorolásra az „európai módon” értelmezett szakmai követelmények, melyek egyaránt lehetnek ismeretek, jártasságok és készségek.

Szerzőnk, bár hasznosnak és érdekesnek tartja az eligazító „leltárát”, mégis úgy véli: a projektben részt vevő országoknak egy sor tennivalója lesz tökéletesítését, alkalmazkodását illetően. Ilyen hiányosságok: a dokumentum nem veszi tekintetbe a szakmai előmunkálatokat (pl. az IFLA, az UBCIM eredményeit), bizonytalan a digitális állományok építésének kérdésében, leginkább csak a szóbeli kommunikációval számol, nincs meghatározva az idegen nyelvek ismeretének színvonala, felettebb elnagyolt a szükséges készségek és jártasságok felsorolása.

Az eligazító alapdokumentum francia nyelven készült, ezt fordították le angolra, majd az angol változatot csehre. Ez terminológiai tekintetben viselte meg mondanivalóját, ami alkalmas ad a referált szerzőnek arra, hogy felelevenítse a könyvtárügy és a tudományos-műszaki információügy korábbi nézeteltéréseit. (A francia változat inkább tudományos-műszaki információ párti, az angol könyvtárcentrikusabb, s a jelenlegi trendeknek megfelelően a munkakörök szabványosításának dolgában indokoltnak tartja a nyilvános könyvtárak figyelembe vételét is.)

A DECIDoc projekt mindenestre rátapintott egy olyan „euro-problémára”, amelyet minél előbb meg kell oldani.

(Futala Tibor)

Lásd még 70, 83, 96

Oktatás és továbbképzés

01/029

BUEHLER, Marianne: The anytime anyplace degree in information resources and library science = Tech.Serv.Q. 17.vol. 2000. 4.no. 43-53.p. Bibliogr.

Az Arizonai Egyetem könyvtáros iskolájának távoktatási programja

Könyvtárosképzés -posztgraduális; Számítógép-hálózat; Távoktatás

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az Arizona Egyetem könyvtáros iskolájának (School of Information Resources and Library Science) új távoktatási programja modellként szolgálhat a felsőoktatás és az információipar számára; az információs szakemberek és a könyvtárosok megtanulhatják belőle, hogyan lehet az információkat egyik helyről a másikra, illetve egyik személytől a másikhoz továbbítani. Az oktatás keretében a különböző földrajzi helyeken élő hallgatók az internet útján tanulnak és kommunikálnak az oktatókkal és egymással. Az oktatásnak ez az elektronikus útja egyre keresettebbé válik; a sikeres szolgáltatások azonban nagyfokú szakértelmet igényelnek. Amennyiben valakinek nincs lehetősége bejárni az egyetemre, és könyvtártudományi posztgraduális diplomát szeretne szerezni, érdemes kihasználnia ezt az új lehetőséget.

(Autoref.)

01/030

BÜTTNER, Stephan: Mediengestützte Fernstudien-gänge Bibliotheks- und Informationswissenschaft an der HU Berlin = NFD Inf. 51.Jg. 2000. 6.no. 373-378.p. Bibliogr. 8 tétel.

Res. angol nyelven

Posztgraduális távoktatás a Berli Humboldt Egyetem Könyvtártudományi Intézetében

Könyvtárosképzés -posztgraduális; Tanterv, óraterv; Távkonferencia; Távoktatás

A berli Humboldt egyetem könyvtártudományi intézetében 1995-ben kezdték el oktatni a „Posztgraduális Könyvtári Távoktatási Program” nevű tantárgyat. 1998 óta az iskola egy teljes mértékben az információs-kommunikációs technológiára épülő magiszteri programot is indított, ugyanebben a témakörben. A jelen cikk ez utóbbi kurzus kétéves tapasztalatait tárgyalja. A program információs összetevője a hipermédia elvre alapszik; a hallgatók és oktatók közötti kommunikációt video-konferencia technikával valósítják meg. A multimédia-alapú távoktatás problémái a hallgatók és oktatók közötti interaktív kommunikáció megvalósításával kapcsolatban jelentkeznek. A modern technológiákra épülő távoktatást illetve távtanulást nem egy meglévő szolgáltatás új technológiával való folytatásának, hanem egy teljesen új kezdetnek tekintik.

(Autoref. alapján)

01/031

KOCHTANEK, Thomas – HEIN, Karen K.: Creating and nurturing distributed asynchronous learning environments = Online Inf.Rev. 24.vol. 2000. 4.no. 280-293.p.

Osztott, aszinkron oktatási programok kifejlesztése és gondozása

Didaktika -felsőoktatási; Könyvtárosképzés felsőfokú; Számítógép-hálózat; Távoktatás

Az 1998/1999-es tanévben a University of Missouri könyvtáros iskolája az egyik tanfolyamát (Library Information Systems) kihelyezte a világhálóra, ahol szinkron (chat) és aszinkron kommunikációs eszközök is rendelkezésre állnak a használók szá-

mára. Az új formátum módot ad az oktatási modellek és a hallgatók közötti információáramlás hatékonyságának újrvizsgálására. A tér- és időbeli korlátok megszűnésével az oktatók tanulócsoportokat szervezhetnek és tarthatnak fenn. Az oktatók ennél a tanulási formánál inkább koordinátori szerepet

játszanak; céljuk a hallgatók egymás közötti, illetve az oktatók és hallgatók közötti kommunikáció előmozdítása.

(Autoref. alapján)

Lásd még 28

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

01/032

HÄKLI, Esko: Kansalliskirjasto – ongelma vai ongelmien ratkaisu? = Signum. 33.vol. 2000. 5.no. 112-115.p.

Előidézője vagy megoldója-e a problémának a Finn Nemzeti Könyvtár

Egyetemi Könyvtár; Nemzeti könyvtár

A Helsinki Egyetemi Könyvtár (finn Nemzeti Könyvtár) ellen egyetemi könyvtári körökben olyan „vádak” is megfogalmazódnak, amelyek szerint „drámai módon próbálja megerősíteni helyzetét”, s úgy látják, mind méretének, mind feladatainak jobban arányban kellene állnia a többi egyetemi könyvtáréval. A valóságos helyzet viszont – a könyvtár főigazgatója szerint – a következő:

1. Mindenek előtt külön kell kezelni a Helsinki Egyetem könyvtárát és a Helsinki Egyetemi Könyvtár elnevezésű nemzeti könyvtárat, megjegyezve, hogy az utóbbi egyébként az északi or-

szágok – Izlandot leszámítva – legkisebb és legolcsóbban működő nemzeti könyvtára.

2. A könyvtár 1999 végén elkészült stratégiai terve annak ellenére is inkább óvatos, mint expanzív, hogy az új nemzeti könyvtári feladatok ellátására fel kíván készülni. Ezek többek közt a következők: a Nemzeti Elektronikus Könyvtár továbbfejlesztése; felelősség a könyvtárak új, közös számítógépes rendszerének és szolgáltatásainak fenntartásáért; felkészülés az elektronikus dokumentumok köteles példányainak fogadására, beleértve a rádió- és tv-műsorok archiválását, valamint az elektronikus kiadványokkal kapcsolatos szabványosítási munkálatokat. A könyvtár próbálja megszerezni a széles körű nemzeti digitalizálási programfinanszírozásához szükséges összegeket is.
3. A szakfőiskolák könyvtárai egyre több szolgáltatást követelnek a nemzeti könyvtártól, a közkönyvtárak pedig a nemzeti könyvtár fenntartotta adatbázisok szabad használatát szorgalmazzák. A mai hálókörnyezetben természetesen kellene lennie, hogy a nemzeti könyvtár